

JUHÁSZ ZSUZSANNA

Az anyám szoknyája

Hogy lesz-e piaca? Hát tudom én? Azért főzöm most, mert most érek rá, és sajnál-nám, ha ott rohadna rekeszekben. Tudod, amiket te szereztél, amiket te sajnáltál meg, hogy szép kis műanyag ládácskák ezek, kár volna nekik zúzdában végezni.

A birs meg hasznos, de nem szeret sokáig magában. Megrohad, ha felejtik. Megrohad ládában, megrohad társaival, de tarthatod önös magában is, megrohad úgy is előbb vagy utóbb. Mert ebben olyan, mint az ember. Ha nem veszik hasznát, valami elkezdi belülről rágni. Hát ne kérdezd, miért és merre, és miért most. Csak. Csak úgy.

Hadd legyen már valami, amit csak úgy, kedvemre csinálok. Más pálinkát főz be-lőle, én sajtot. Mi van ebben? Meg ha már kérdezed, hát azért is főzöm, mert aztán ha kész, csak szárad. Enni nem kér, csak van, nem rohad, nem is penészedik. Csak szárad az idők végezetéig. Vége valami, ami majdnemhogy örök.

Pedig nem mű, nem műanyag, hanem szerves, de dacol minden gomba- és pe-nészinvázióval szemben. Harcol, de csendesen. Panasz, jajszó és hiszti nélkül. Tán még tanulok is tőle valamit, lásd csak. És ne irigyeld tőle az időt, amit rászánok. Unokám nincs, a két kutya meg, úgy látszik, mégse elég unokapótlásnak. No meg fiú, kan mind a kettő, kéne ide még egy kis lány, lányosság is. És ez a birs, lásd, mindent befogad, rakhatsz bele bármit, diót, mandulát, aszalt más gyümölcsöt, befogadja és megvédi, meg minden rontástól. Mint a magzatvíz, lásd-e, úgy óv minden beléje ke-rült gyümölcsfa fiát-magzatját. Hát lehet-e jobb, kedvesebb ikonja ennek a kornak, amikor is a kapcsolatok olyannyira lazák, olyannyira ritkásan szövöttek, hogy nehéz megkapaszkodni bennük a már megszületett gyerekeknek is, nemhogy a csöpp magzatkáknak.

Hát tudom én, mire lesz jó ez itt? Ez az aranysárga lé, ez a most még cukros, ra-gacsos trutyi? De ha kész lesz, tán emlékeztető lesz, hippocampális, vagyis íz- és szagemlékeztető tán az agyban. Hogy egyszer volt gyerekkorunk, és volt benne birs vagy sima alma és fahéj, és még valaki más is volt, hogy mindezt egybefőzze. És ak-kor gyerekek is voltunk, gondtalanok jó pár évig, néhány évtizedig.

És akkor nekünk tartozásunk van, amit ideje megadni. Meg, az anyánknak, és to-vábbadni a könyvelést a gyerekeinknek. A szellemét az íratlan törvénynek, hogy ha egyszer kaptál, azt add vissza. Mindegy mikor, mivel és kinek, de add, hogy kerek legyen a világ.

Kerek, mint a kismamák hasa bárhol a világon. És tudd, mielőtt főzésbe kezdek, az ablakhoz szoktam menni, hogy megnézzem a madarakat. És titkon és szavak nél-

kül, némán, a szívem sóhajával kérem őket, hogy segítsenek. Mert az Isten nekem messze van, de ők közel, és nem is olyan hatalmasak, mint Isten.

Tudod, főleg a cinkepárt szoktam hívni segíteni, és a galambokat is persze, a haszontalanokat, akiket véletlenül etetek, a cinkékkel együtt. Mert nem szabad, tilos itt a galambokat etetni. Viszont rohadni lehet, némán, egyedül, eldugottan. Mint a kóbor macskáknak, ha kifog rajtuk a tél. De etetni őket is etetik a környéken, titokban. Mert kóbor állatnak, négy lábúnak lenni, itt azt se szabad.

No de mi lenne Velence galambok, Róma pedig macskák nélkül? Etető öregaszonyok és motyogó vénemberek, és persze totyogó gyerekek nélkül a világ?

És szoknya nélkül, amibe jó kapaszkodni a földre huppanás helyett.

Bálványidomítás

Sóval? Azt mondd, az se érdekel, ha sóval szórják be a helyét?

Lehet, kislányom, lehet, hogy afelé megyünk. És megértelek, meg, és el is fogadom, hogy azért mentél el, hogy ne legyél kiégett, cinikus és rosszindulatú.

De sóval? Most? És máris? Gondolkodás nélkül? És isteni szelekció nélkül? Hisz még isten is megtalálta Lót, addig keresett a rosszak között hitetlenkedve, míg egyet azért talált, egy igazat. Egy isteneset. És őt ki is mentette a bűnök városából, mielőtt elpusztította azt. De sóra nem emlékszem. Vagyis ha volt is só, azt a Lót felesége kapta. És sokat, pontosan annyit, amennyi a testsúlya volt.

Mert visszanezett, holott nem lett volna szabad. Isten megtiltotta neki, neki és Lótnak is. De csak Lót nem nézett vissza. A feleség igen. Pedig hát biztosan jó tiltás volt, szerető tiltás. Tán hogy ne fájjon a pusztulás látványa két igaznak, a két istenesnek talált embernek. Hogy ne állíthassa meg őket a kétely, hogy tényleg így, és teljesen és kövel és kénesővel kell ezt tényleg csinálni? Mintha maga a pokol jött volna fel odalentről? És mindent kell, minden élőt el kell pusztítani? A fűszálat is s az erdő madarát az emberrel együtt, aki végtelenül bűnösnek találtatott? És a ma született bárányt és a ma született embert is? És a feleség tényleg megállt, ahogy a tudás fájáról is evett. Mert nem az öröklét fájának gyümölcsére fáj a foga, nem, hanem csak tudni akart, csak ismerni azt, ami van. Ami van éppen. Ahogy tán Lót felesége is csak egy pillanatra akart megállni. És lehet, hogy meg se állt, csak a fejét fordította vissza. S aztán már lehet, meg is állt, mert a fű, a bárány a ma született is ott volt, ott, bár távol a záporozó kövek és kéneső alatt.

És isten mit is tehetett volna ekkor már? Megerősítette a feleség pillanatát, sóból faragta ki egy pillanat alatt a szerencsétlen asszonyt, az eleddig mélyen hívót, isteneset. És akiben éppen a meneküléskor ingott meg a hit, az Isten. S akkor Isten már tényleg nem tehetett mást, mint rábólintott, rá a visszafordított fejre, az elkerékülő szemekre, hogy legyen hát, legyen a fej, legyenek a szemek. De örökre így legyenek.

Holott Isten tán épp így, Lót feleségének sóvá tételével adta áldását a kételyre. A kétkedésre. Saját elgondolásának felülvizsgálatára az emberről. Akit ő teremtett ugyan, de akit tán nem ismer eléggé. Nem, ha olykor még az Istenétől jövő parancsot is meg meri szegni. Megkockáztatva, hogy Isten nélkül marad. Meghívva, maga köré engedve a csendet, az Istene hallgatását. És mindenféle isten hallgatását.

És szűkölve, félve ugyan, és olykor rettegve is, de megkérdezze magától, milyen is az az Isten, akit maga fölé emelt valaha? Milyen, ha időt egy pillanatot se hagy az embernek a töprengésre. De magának se, pedig ő Isten, ideje rengeteg.

De te ne fordulj vissza, kislányom. Vagy forogj csak bátran, kíváncsiskodj, akarj tudni mindent mirőlünk. Te kívülről tán jobban is látod, mi is a bűn itt, és azt is, honnan lett, és miféle vége van. Hited szerint te már kiégett és rosszindulatú nem leszel soha, hát nézd és szemelgesd és nevezd meg egyenként a mi kiégettségünknek, közönyünknek, felizgathatatlanságunknak az okát. És főleg a rossz, a rossz indulatoknak kiindulópontjait.

De sőt, tényleg sőt akarsz ide? Mert azt, ha jól tudom, a város nem, csak Lót felesége kapta. A névtelen, akinek még neve se volt, vagy volt, de az idők folyamán elmaradt mellőle. Mert csak feleség volt, egy kíváncsi, kételkedő ember volt. Aki egy pillanat alatt megmentett minden fűszálat és minden bárányt és minden ma születtet, mert az Isten az ő pillanata után már soha. Soha többé kénnel, kövel nem büntetett. Csak az ember az embert. Sóval is, persze. De ide is, ide is azt akarsz valóban? Sőt?

Még sőt? Még a fejemre? Hisz azért kértelek, hogy vágd le hajam, mielőtt visszarepülsz, hogy bármikor moshassam. Hogy akár munka közben is vizet engedhessek rá. Hogy olyan rövid legyen, annyira, mint a fanszór, hogy egy egyszerű törléssel meg lehessen szárítani. Hogy ne zavarjon be nekem mindig, hogy ne emlékeztessen rá soha, hogy nő vagyok, hogy lehet, gyengébb vagyok a férfiagnál. Éppen azért vágattam le veled, hogy ne kelljen vele törődni. Hogy hagyjon lógva, hagyjon szabadon. Hogy szusszanásnyi időm maradjon.

És neki is jó, ha rövid, mert sóban ázott mindig a szerencsétlen hülyéje, és viszketett, mint a kórság. Mert munka közben izzadunk, mint a lovak, kislányom. És nem csutakolhatjuk le magunkat rögtön azután, mert sietünk haza, mert meg, azt még megcsinálnánk érte, hogy megmosnánk szívesen. De szárítani? Azt már nem! Annyi időt nem lenne szívünk elvenni a családunktól, bogaram. Magunktól, a mi már hazavágyó, hazagondoló szívüinktől.

Hát látod, só az már van. Legalábbis az én fejemem. Azt már ne szórj! Vagy szórj. De gyorsan, hamar! Mementó leszünk legfeljebb, emlékeztető hely. Kegyhely vagy a kegyetlenség helye, ki tudja? Máris ki az, aki tudja?

Csak csináld, csak beszélj hozzám. Közben. Isten úgyse tette.

Hogy legalább szelíden, szép szavakkal.

Állította volna meg azt a szívet.

A Lót feleségében.

Kenyéren és vízen

Meg vagyunk lőve, lányok! És persze asszonyok! De ha össze kell fogni, valahogy újra lányok leszünk.

Észrevettétek? És azért lányok, mert kiskamasz korunkban még nem választottak szét bennünket a fiúkért folyó harcok és az azokból fakadó rivalizációk.

Valaha békés egyetértésben éltünk. Füttyültünk a fiúkra. Mert akkor még mi is a nemtelen, nemtől független világmegváltás tüzeiben égtünk. A fiúkkal együtt vagy külön tőlük. Ez akkor még egyre ment. A jó fej, kissé feminin, bátortalan, nem hőbörgő, nem mellverő srácokat azért befogadtuk.

Ha még emlékeztek rá. De most tényleg meg vagyunk lőve. Le vagyunk terítve, na. Nekünk annyi. Vagyis nem tehetünk semmit.

Mert itt van ez a pár. Valaha házaspár voltak. De előbb az asszonyt érte stroke, de nagyon. Majd egy nap az őt ápoló, otthon dolgozó férjét is. Amit nem is nagyon csodálok. Mert ezt, hogy dolgozni is, háztartást vezetni és gondozni egyszerre, azt a nők bírják jobban. A zsonglőrködést az idővel. Szóval a férfi agya is elszállt féloldalasán. De járni, beszélni azért nehezen, de tud. Asszonya legfeljebb csak ülni és dűnnyögni, olykor remegni.

No de a férfi, a férj az nem piskóta. Az asszonyt etetni kell, de ő, a férj kapja a kaját. Kanalazni, kenyeret fogni azt tud. És képzeljétek, megvan benne, megmaradt a táplálás ösztöne. És az asszonyt megeteti olykor.

A nő mindig mosolyog, ha bárki ránéz. Mi mást is tehetne. Mosolyog, hogy magához csalogassa emberi társait. Más nem is lehet itt, kutyát nem lehet tartani. Szóval az asszony csalogat. Mindig, bárkit. Mikor ébren van, hogy megetessék, megittassák. És nyitja a száját. Tényleg, mint egy madárfióka, hogy etessék. És tényleg fészekbe való, mert fázékony. És persze sovány. Biztos túl gyors az emésztése vagy folyton ideges.

De tényleg, biztos stresszes lehet neki, hogy nem tudja, itt mindig fog kapni ételt. Hát mindig aggódik, fél, ha felbukkan valaki a közelében. Hogy ugyan miért jött. És izzad is cefetül. Izgul, na. És az aggodás, a folytonos izgalom fogyaszt a leginkább. De azért mosolyog. Mutatja, hogy minden rendben. Nem ismerős, lányok? És várja, hogy kapjon. Főleg kapjon, és ne elvegyenek tőle. Mert sokszor csak igazgatni lépnek hozzá, párnát, takarót, fekvőhelyet. És olyankor csalódik, látszik az arcán. A po-fára esés.

No de a férje. Dicséretesen ugyan, de hogy őszinte legyek, junk fooddal táplálja. Ha egyáltalán szerez neki maradékot. Ha tud szerezni. Mert az asszonyt csak folyékony étellel szabad táplálni, pedig megrág az mindent.

Megenné mosolyogva még a vasszőget is. Az acélt, a krómacélt. Mert most már inkább csak ilyen szög van. Nem rozsdásodó, cirka száz év alatt lebomló. Bár ennyi idő alatt két nemzedéknyi emberiség is lebomlik a föld alatt. Minek ez a nagy tar-

tósságra törekvés a szögeket illetően? De ez kit érdekel? Bár úgy emlékszem, az eszmék tovább szoktak élni, mint a tárgyak, épületek. Jézus eszméje például, szemben a testébe vert szögekkel. Na de menjünk tovább, lányok. Lassan mosogatnom kell, meg kiültetni a paradicsompalántákat. Tudjátok, egyszerre kellene mindent csinálnunk.

Miközben a pasik csak etetnek. Hazahozzák az ennivalót, pénzt, ezt-azt. És mindent elvégzünk idehaza körülöttük. És felnézünk rájuk már-már. Hogy ők a család-fenntartók. Mert a több pénzt tényleg ők keresik.

Viszont, lányok. Ha lehull róluk az álca. A kultúra, a jólneveltség álcája, mint erről a férjről itt, akkor jön a maradék. Az ő maradékuk. Amit már úgyse tudnak megenni, mert dugig ették magukat. Vagy mert eltették *maguknak*, de kiszáradt.

De tényleg, lányok, ez az egyébként jóra való férj főleg száraz kenyérrel eteti aszszonyát. Leplezetlen büszkeséggel mégis. És titokban. Amiért szintén büszke magára.

Hogy milyen leleményesen játssza ki a gondozókat.

Lányok! Ez a férfi büszke arra a pár falat élesre száradt kenyérre, na. És ez nem vicc.

És persze teát is ad neki. De édes kávé, kekszes gyümölcslevet sosem. És persze a látogatóktól kapott csokit sem. Azt dehogy! Azt táblástól befalja rögtön.

Szóval lányok, ha tehetnék, ha agyilag le lennének csupaszítva, akkor kenyéren és vízen tartanának bennünket.

Bár így is folyik az önagymosás, látjátok, nem? Hogy a barátnő tartása drága, a gyerekek meg jóformán méregdrága luxus.

És akkor marad a kenyér és víz. Amit mosolyogva, hálásan kell fogadnunk, mert legközelebb ennyit se adnak.

Fenn kell tartanunk a látszatot, hogy milyen jó, így is jó nekünk.

És igyekeznünk kell, lányok! Nagyon is, a mosolygással, az *odaadásra* való készséggel, mert majdnem minden az övék itt. Minden birtokolható gyár, föld, erdő, bánya nyolcvan százaléka.

Bár ez kb. 10 évvel ezelőtti adat. Azóta szerintem megvan a kilencven százalék is. Hajaj, a válság óta?

De mennyire, hogy megvan.